

OBLIGAȚIILE IOBĂGEȘTI DIN FOSTUL DOMENIU AL CETĂȚII CEHU SILVANIEI ÎN PREAJMA ȘI ÎN TIMPUL RĂSCOALEI LUI HOREA (1780—1785)

IV. DĂRILE ÎN MUNCĂ: TORSUL ȘI ȚESUTUL

În urbariile de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea apar tot mai des, aproape peste tot și obligațiile soțiilor iobagilor și jelerilor față de stăpînii lor feudali. În conscripțiile urbariale din secolele precedente apar sporadic, deși nu sînt excluse nici atunci cînd nu sunt consemnate, întrucît orice economie presupunea asemenea munci: lucratul cînepii, inului, lînii, torsul, țesutul, cernutul etc. Ba puteau fi luate la nevoie și la marile munci agricole: secerat, strîns fîn, cules și altele¹.

Obligațiile specifice soțiilor țăranilor dependenți făceau parte din dările în muncă, dar pot fi încadrate, împreună cu zilele de robotă, și în rentă în muncă². Cele mai generalizate munci la sfîrșitul secolului al XVIII-lea erau cele legate de prelucrarea cînepii și a lînii la curțile nobiliare. În conscripții, într-adevăr mai rar, apar și alte munci femeiești, cum sînt: muncile în grădinile de zarzavaturi, jumulirea de pene a gîștelor etc.

Femeile țăranilor dependenți nu erau obligate, oficial, decît la tors și la țesut. Cantitățile lor au fost stabilite abia la 1769, prin „Certa puncta“, la 4 funți de cînepă ori de lînă și respectiv, la 10 coți de pînză sau pănură³. Nefiind fixate prin legi votate de Dieta Transilvaniei, variau de la o comună la alta, de la un proprietar feudal la altul, de la o categorie de țărani la alta.

Din analiza declarațiilor țăranilor dependenți, consemnate în conscripțiile urbariale din 1780⁴ și 1785⁵ rezultă că normele stabilite în „Certa puncta“ în general n-au fost depășite, mai ales în ceea ce privește torsul. Ba, chiar, în majoritatea cazurilor cantitatea de cînepă sau de lînă este mai mică, ea varia între 2—3 funți. În cazul țesutului însă cantitatea pînzei țesute depășea cu mult cei 10 coți stabiliți. Femeile țesau anual cîte 40—50 de coți⁶.

Conscripțiile arată că în unele localități studiate, stăpînii nu cereau nici un fel de daturi în muncă (Inău) sau pretindeau numai o parte din ele. La Aluniș din 9 nobili numai 4, la Arduzel din 10 tot 4, la Asuajul de Jos din 9 numai baronul Bornemisza Iosif și baronul Vaji Daniel, sau la Benesat tot 2 din 11 stăpîni. La Băsești numai 3 din cei 22 baronii Bornemisza, Huszár și Vaji, iar nobilii cei mici nu cereau nimic. De altfel, se poate constata faptul că stăpînii feudali nu pretindeau nici

¹ D. Prodan, *Iobăgia în Transilvania în secolul al XVII-lea, I, Supuși*, București, 1986, p. 256.

² L. Botezan, în *Studia*, 1, 1973, p. 27.

³ *Ibidem*.

⁴ Arh. Stat Sălaj, Fond: Tribunalul jud. Sălaj, Cauze urbariale, R. 1, f. 1—641.

⁵ Arh. Stat Sălaj, Colecția Ion Ardeleanu Senior, II, (Cotele conscripțiilor și ale localităților); vezi în *ActaMP*, 9, 1985, p. 360; 11, 1987, p. 263.

⁶ Vezi anexele B, C și D.

un fel de dări în muncă acolo unde aveau un număr mic de țărani dependenți, cu pământ puțin. Dar sînt și excepții, cînd torcea tot saul, sau cînd nobilii mici aveau aceleași pretenții ca și cei mari. La Băița toți cei 5 stăpîni pretindeau cîte 2 funți de cînepă sau lînă, numai jelerii contelui Kornis Mihai torceau cîte 1 funt, sau la Bîrsa torcea 2 funți singurul jeler al nobilului Tartză Vasile, iar cei 4 iobagi nu.

Cantitatea și materialul difereau de la caz la caz, totuși mai mult foloseau cînepa pentru tors și mai puțin lîna, iar inul de loc. Sînt cazuri cînd torceau ori cînepa, ori lîna, sau erau preferate ambele⁷. Tabelul de mai jos oferă o imagine privind cantitățile și felul materialului folosit de soțiile iobagilor și jelerilor la 1785 raportat la numărul stăpînilor feudali:

MATERIAL DE TORS	numărul stăpînilor feudali ai													
	iobagilor							jelerilor						
	pentru care torceau cîte													
	1	1 ½—2	2	2—3	3	3—4	4	1	2	2—3	3	3 ½	3—4	4
	funți													
1. cînepă	3	1	21	5	13	2	2	5	23	3	5	1	3	1
2. lînă	—	—	4	—	1	—	—	—	4	—	—	—	—	—
3. cînepă și lînă	—	—	4	—	2	—	—	1	1	—	2	—	—	—
4. ori cînepă, ori lînă	—	—	4	2	1	—	—	1	4	2	1	—	—	—

Din acest tabel rezultă că, cantitatea obișnuită a torsului era de 2 funți. 21 de stăpîni pretindeau această cantitate de cînepă de la iobagi, iar de la jeleri 23. În cazul torsului lînii se cereau tot 2 funți de către 4 stăpîni.

Cantitatea cea mai mică era de 1 funt. În așa fel torceau iobagii și jelerii contelui Bethlen Grigore din Babța, iobagii baronului Wesselényi Farkas din Bîrsa și ai baronului Wesselényi Nicolae din Traniș. Cantitatea nu era mai mare nici în cazul jelerilor contelui Torotzkai Sigismund din Aluniș, a contelui Bethlen Samuil și baronului Bornemisza din Babța, baronului Huszár Iosif din Năpradea sau ai lui Horváth Daniel din Sălsig.

Tot sub 2 funți de cîlți, respectiv 1½—2, torceau, în afara slujbei, iobagii contelui Torotzkai Sigismund din Corni, dar de 4 ani de loc.

Cantitatea cea mai mare era de 3½, respectiv 4 funți. Jelerii baronului Bornemisza din tirgul Cehu Silvaniei torceau cîte 3½ de funți („Noi... trei, din rîndul jelerilor... torceam cîte trei și jumătate de funți”), iar iobagii numai 2 funți. Iobagii contelui Korda Gheorghe din Arduzel torceau în afara slujbei cîte 4 funți. La fel și oamenii dependenți, iobagii și jelenii în mod egal, ai baronului Vaji Daniel din Babța. Muncile lor n-au fost socotite în slujbă, deși „a fost poruncit să nu mine (trimiță = n.n.) în slujbă în 4 săptămîni”, dar administratorul nu ținea cont de aceasta „poruncă”.

Sînt cazuri cînd cantitatea nu era clar precizată, torceau între 2 și 3 (12 cazuri) sau între 3—4 funți (5 cazuri), dar nici un caz nu depășea cei 4 funți stabilită în „Certa puncta”. Iobagii contelui Korda Gheorghe din Sălsig spuneau: „cînd 2, cînd 3 funți de cînepă am tors”. La fel declarau și iobagii lui Horváth Daniel, iar ai contelui Bethlen Grigore din Bicaz torceau 3, sau „cînd și cînd 4 funți” de cîlți.

În 7 cazuri nu apare cantitatea torsului în conscripții de loc. Iobagii contelui Torotzkai Sigismund din Aluniș spuneau că „cîte odată torceau și cîte puțin cîlți”. La fel declarau și iobagii din Arduzel ai contelui Kornis și ai baronului Huszár Iosif: „cîte odată și toarcem” (néha-néha fonunk is). Ai contelui Gyulai Iosif din Bicaz spuneau că „toarce muierile pe rînd... în zilele slujbii acele, încă au țesut muierile pe rînd cîte 3—4 coți”; cantitatea torsului nu se știe, iar a țesutului e foarte mică

⁷ Anexa B.

față de obiceiurile din alte părți, dar nici această muncă n-a fost socotită în slujbă: „a muierilor au împărțit voievozii și nu (au) socotit în zilele slujbii”.

La 1780 pe domeniul baronului Bornemisza Iosif din zona de sub Codru situația torsului era aproape identică cu cea din 1785⁸. Un funt torceau jelerii din 2 localități (Corni, Horoatu Cehului); cite 2 funți iobagii din 6: Asuajul de Jos, Babța, Băița, Corni, Oarța de Jos și Horoatu Cehului, iar jelerii din 4 localități: Arduzel, Babța, Băița și Oarța de Jos. În ultimele trei torceau în mod egal și iobagii, și jelerii. Între 1—2 funți toți din Tămășești, iar între 2—3 cei din Asuajul de Sus, Bicăz, Cehu Silvaniei, Oarța de Sus și jelerii din Urmeniș. Diferența între cele două situații se observă la Arduzel, unde, la 1785, nu este înregistrată această obligație; la Asuajul de Sus, la 1785, în loc de 2—3 funți, sînt consemnați numai 2, dar și de cînepă, și de lînă, deci în total 4 funți. La Babța numai jelerii torceau cite 1 funt; la Băsești, la 1785, iobagii torceau cite 2 funți de cînepă sau de lînă, iar jelerii nu; în schimb, la 1780, iobagii nu sînt consemnați, iar cantitatea jelerilor nu este înregistrată. La Cehu Silvaniei cantitatea cînepii toarse de jeleri se ridica la trei și jumătate de funți la 1785. Cauzele diferențelor sînt: ori că în timp de cinci ani a fost schimbată cantitatea, ori că a fost greșit înregistrată în a doua conscripție. După părerea noastră, prima conscripție este mai precisă, executată pentru uzul intern, pentru nevoile particulare ale stăpînului feudal, iar a doua era ordonată de stat, completată pe baza declarațiilor bătrînilor satelor, care cîteodată ascundeau adevărul pentru diferite motive.

Cantitatea torsului se ridica peste limita maximă stabilită prin „Certa puncta”, dacă stăpînul feudal pretindea cite 2—3 funți din ambele materii prime sau dacă făceau toate operațiunile, începînd și continuînd cu smulsul din pămînt, cu topitul, cu melițatul și cu pieptănatul, sau dărăcitul, pînă la tors, țesut și înălbit. Prin urmare, torsul și țesutul însemnau multe zile de muncă pentru femeii, la unele operații avînd nevoie și de ajutor din partea membrilor familiei (smulsul, topitul, melițatul)⁹. În conscripțiile studiate nu sînt consemnate toate operațiunile muncii, dar se presupune automat. Cine altcineva făcea aceste munci, dacă nu femeile țărănilor dependenți? Se poate că au fost socotite în robotă și nu sînt specificate separat, dar timpul necesar pentru executarea lor tot de la țărani era răpit. De exemplu, iobagii din Aluniș ai baronului Huszár Iosif torceau cite 3 funți de cînepă „și 3 funți de lînă de oaie”, jelerii la fel, deci în total cite 6 funți; ai contelui Gyulai Iosif din Ulmeni 3 de cînepă și 2 de lînă, total 5 funți, dar pregătirea materialului pentru tors nu este consemnată în aceste conscripții.

Rare sînt cazurile cînd stăpînii pretindeau numai torsul lînii și a cînepii nu. Iobagii baronului Vaji Daniel din Asuajul de Jos torceau cite 3 funți de lînă și au „țesut în tot anu cite 15 coți de tort de lînă”. La fel torceau la 1785, tot numai lînă, și oamenii baronului Bornemisza Iosif din Bicăz, Oarța de Jos și Tămășești, deși la 1780 torceau toți numai cînepă. Alții torceau ori lînă, ori cînepă: jelerii contelui Gyulai Iosif din Aluniș cite 3 funți, ai lui Pongrátz Samuil din Asuajul de Sus 3—4 funți de cînepă sau lînă; iobagii baronului Bornemisza cite 2 funți (Băița, Băsești). Tot cite 2 funți torceau dependenții din Stremți ai baronului Vaji și ai contelui Gyulai Iosif, sau între 2—3 funți cei din Băsești, tot ai baronului Vaji și ai contelui Gyulai Iosif din Tămășești: „cînd 3, cînd 2 funți”. Jelerii contelui Bethlen Samuil din Babța torceau numai 1 funt de „cînepă sau din lînă domnească” dar se notează că în afara slujbei. Deci, se constată că, cîteodată, materialul torsului este determinat probabil de nevoile curții domnești sau de producția obținută de stăpînul feudal. Criteriile de stabilire ale materialului de tors nu sînt consemnate în conscripții.

Din analiza daturilor rezultă că în cîteva cazuri iobagii aveau o obligație mai mare decît jelerii, cca. 1—2 funți. De exemplu iobagii contelui Kornis Mihai din Aluniș torceau 3 funți, iar jelerii cite 2. La Gîrdani iobagii contelui Korda Gheorghe torceau cite 2—3 funți, iar jelerii numai 2; iobagii nobilului Horváth Daniel din Sălsig 2—3 funți de cînepă, jelerii numai 1 funt.

Variatatea prestării torsului rezultă și din următoarele declarații: iobagii contelui Kornis Mihai și ai baronului Huszár din Arduzel torceau „din cînd în cînd”, sau ai contelui Torotzkai Sigismund torceau cite 2 funți, dar nu în fiecare an. Omul contelui Bethlen Grigore din Benesat numai o singură dată a tors 3 funți de cînepă.

⁸ Anexa C.

⁹ L. Botezan, *op. cit.*, p. 28.

în timp de 4 ani. Ar contelui Gyulai din Ortița iar toarceau câte 2 funți de cînepă. La fel declarau și oamenii contelui Gyulai Iosif din Bîrsa: „cînd și cînd ne-o dat și cîte 2 funți de cîlți la Iobeșite de tors“. Iobagii contelui Korda Gheorghe din Sălsig spuneau: „care n-o tors, a țesut“.

Un alt fenomen al obligației este că unii stăpîni, în unele localități, au socotit în slujbă și timpul torsului, iar în altele nu. De exemplu, munca dependenților contelui Gyulai Iosif din Benesat nu s-a știut în slujbă, iar a celor din Cehu Silvaniei da. Totuși, se poate constata că în majoritatea cazurilor torsul n-a fost socotit în robotă și acest fapt este și consemnat printre declarațiile țăranilor dependenți din 1785.

O altă obligație prestată de femeile țăranilor dependenți era țesutul, o îndatorire strîns legată cu torsul. Femeile nu țesau peste tot, deci această muncă femeiască, în comparație cu torsul, nu era generalizată într-o asemenea măsură ca torsul cînepii sau a lînii. Se pretindea numai în 9 localități și numai de unii, nu de toți stăpînii feudali. Cantitatea diferea și în acest caz de la localitate la localitate, de la un stăpîn la altul, oscila de la 3—4 coți pînă la 50. Era obișnuit probabil țesutul pînzei, întrucît mai mult erau preocupați cu toarcerea cînepii decît cu a lînii. În conscripții nu sînt totdeauna specificate și produsele sau materialul prelucrat. Se știe că oamenii contelui Korda Gheorghe au țesut cîte 10 coți de pînză: „cînd 1, cînd 3 funți de cînepă am tors, care n-o tors, a țesut cîte 10 coți de pînză“ — spuneau iobagii. La Bicaz este înregistrat că dependenții baronului Bornemisza Iosif au țesut 40—50 de coți „de pînură“. Munca lor a fost socotită în slujbă: „apoi n-o mînat în două săptămîni“ la lucru. Tot din lînă țesau femeile iobagilor din Asuajul de Jos ale baronului Vaji Daniel: au tors cîte 3 funți de lînă „și am țesut — spuneau —, în tot anul cîte 15 coți de tort de lînă“. În celelalte localități țesau, probabil, pînză din cînepa toarsă tot de ele.

Cantitatea cea mai mică era 3—4 coți, la Bicaz (ct. Gyulai Iosif), iar cea mai mare între 40—50 de coți. La Babța Jelerii contelui Bethlen Samuil și dependenții baronului Bornemisza din Bicaz, țesau cîte 30—40 de coți.

În general nici țesutul nu era socotit în robotă, numai în cîteva cazuri. De exemplu: la Bicaz oamenii baronului Bornemisza, sau la Cehu Silvaniei celor ai contelui Gyulai și ai baronului Bornemisza Iosif li s-a știut în slujbă timpul pierdut cu țesutul; în schimb, la Cehu Silvaniei nu este notată cantitatea țesută. Probabil țesau toți, și de regulă, în fiecare an; numai iobagii contelui Korda Gheorghe din Sălsig spuneau „care n-o tors, a țesut“, sau ai baronului Vaji Daniel că, „nu în tot anul“, dar în schimb, toți țesau cîte 8—9 de coți (Benesat).

Țesutul, și dacă s-a știut în slujbă, și dacă nu, era o greutate în plus. Se poate constata că toți cei impuși cu această datorie, pe lîngă țesut și torceau tot atîta cantitate ca și ceilalți, cei care erau impuși numai cu torsul. Deci, nu toți erau obligați. Jelerii țesau în mod egal cu iobagii și nu se pretindea decît în cîteva localități și nu de toți stăpînii, numai de unii. Iată de ce devenea această îndatorire o povară, mai ales cu faptul, că în multe localități depășea cu mult cantitatea stabilită de lege, respectiv cei 10 coți. Numai oamenii contelui Gyulai din Bicaz țesau cîte 3—4 coți, sau ai baronului Vaji Daniel din Cehu Silvaniei cîte 7,5, din Benesat cîte 8,5, iar ai contelui Korda din Sălsig cîte 10. În altă parte cantitatea era mai mare. Trei femei din Corni țesau împreună 50 de coți, deci, fiecare cîte 17 coți. Doi oameni ai baronului Wesselényi Farkas, împreună 80 de coți, deci cîte 40, iar ai baronului Bornemisza din Bicaz, cîte 40—50 de coți. Dacă în cazul torsului pretențiile stăpînilor nu depășeau limita stabilită, în cazul țesutului norma era ridicată cu mult peste prevederile cuprinse în „Certa puncta“¹⁰.

Alte munci legate de femeile țăranilor dependenți sînt notate numai sporadic, ceea ce nu înseamnă că nu se pretindea de la ele, măcar în cazuri excepționale. Dovezi sînt, deși legal nu erau obligate numai la tors și la țesut. Jelerii baronului Vaji Daniel din Cehu Silvaniei, pe lîngă taxele plătite, pliveau zarzavaturile („ennek felette kertiveteményt gyolmáltunk“), sau la Tămășești, oamenii baronului Bornemisza au „jumulit penele giștelor pe seama domnului“¹¹. Deci, cu obiceiul de a impune femeilor îndeplinirea celor mai variate munci necesare gospodăriilor moșierești, ne întîlnim și pe fostul domeniu al cetății Cehului.

¹⁰ Anexa D.

¹¹ *ActaMP*, 9, 1985, p. 385.

Materialul folosit pentru tors și țesut era al stăpînului feudal. În unele cazuri este și specificat: la Babța, oamenii contelui Bethlen Samuil torceau din „tortu domnesc”. Dar, s-a întîmplat că au tors din cînepa lor. Un țăran din Sălsig, din partea contelui Gyulai Iosif, se plîngea că de la el „a luat tistu 2 funți de tort” și n-a dat înapoi niciodată, „spunînd că pentru ce n-am cerut cînepă din curte”¹². Asemenea abuzuri sîgur că au mai fost, dar nu sînt consemnate în conșcripțiile studiate.

În concluzie, dările în muncă, fără să se ridice la importanța zilelor de robotă, constituiau o povară în plus pentru femeile și familiile țăranilor dependenți. Pretinse, în cele mai multe cazuri „peste slujbă”, ele sustrăgeau forța de muncă a femeilor de la îngrijirea și prestarea muncilor casnice, cerute de gospodăriile țăranilor dependenți. Au ajuns să fie grele acolo unde dările au fost transformate în obligații permanente. Reprezenta prestații iobăgești pentru a spori zilele de muncă ale dependenților. Dările în muncă sustrăgeau gospodăriilor iobăgești un braț de muncă în plus pe lingă cel al bărbatilor. Prezenta o mare varietate, diferind de la o localitate la alta, de la un proprietar feudal la altul, ba chiar și în cadrul aceleiași localități, și de la o categorie de țărani dependenți la alta.

În general ele sînt pretinse pe baza normelor stabilite de „Certa puncta”, dar sînt și abuzuri, manifestate prin nerespectarea limitelor maxime stabilite, mai ales în cazul țesutului. Dările în muncă, mai cu seamă torsul, s-a generalizat pînă la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. Dacă în secolul precedent apar numai accidental, pînă la răscoala lui Horea a devenit o îndatorire iobăgească permanentă, nu numai în toată Transilvania, ci și în satele fostului domeniu al cetății Cehu Silvaniei.

ERNEST WAGNER

Anexa A

EXTRASE PRIVIND OBLIGAȚIILE FEMEIEȘTI: TORSUL ȘI ȚESUTUL.

1. ALUNIȘ

— Iobagii baronului *Huszár* au de tors 3 funți de cînepă „și 3 funți de lînă de oaie”; ai lui *Torotzkai* spuneau că „și cite odată toarcem și cite puținel cîlți”. Jelerii baronului *Gyulai* declară că „adevărat că cînd toarcem lîna, atunci cînepă de tors nu ne dau”.

2. ARDUZEL

— Iobagii lui *Korda Gheorghe* au de tors 4 funți, ce nu se socotește în slujbă. Iobagii lui *Kornis Mihai* și *Huszár Iosif* citodată slujesc și cu țesutul (*néha-néha fonunk is*), iar ai lui *Torotzkai Sigismund* au de tors cite 2 funți, dar nu în fiecare an.

3. ASUAJUL DE JOS

— *Br. Vaji Daniel*: Oamenii lui au tors „3 funți de lînă și am și țesut în tot anul cite 15 coți de tort de lînă”.

¹² *Ibidem*, p. 336.

Se folosesc următoarele prescurtări specifice lucrării: br. = baron; ct. = conte.

— *Ct. Gyulai Iosif*: „Cei ce avem mai mult loc, toarcem cîte 4 funți, cei mai cu puțin loc cîte 3 funți de cînepă”.

4. ASUAJUL DE SUS:

— *Br. Bornemissza Iosif*: Oamenii lui au tors 2 funți de cînepă și de lînă.

5. BABȚA

— *Br. Vaji Daniel*: Au tors 4 funți, au slujit încă și cu țesutul. Aceste munci n-au fost socotite în slujbe, deși a „fost poruncit se nu mîne în slujbă în 4 săptămîni”.

— *Ct. Bethlen Samuil*: Au tors un funt de cînepă sau lînă „Tortu domnesc țipa pe muierile să țese, din care face cîte 40—50 de coți, afară de slujbă”.

6. BAȚA

— Țăranii au tors cîte 1—2 funți de lînă sau cîlți, munca nu s-a știut în slujbă.

7. BASEȘTI

— Oamenii lui *Bornemissza Iosif* au tors cîte 2 funți de cînepă sau de lînă, la fel și ai lui *Vaji Daniel*, cîte 2—3 funți.

8. BENESAT

— *Br. Vaji Daniel*: Și iobagii și jelerii lui aveau de tors 3 funți de cînepă și 50 de coți de țesut, dar nu țesau în fiecare an.

— *Ct. Bethlen Grigore*: Omul lui, *Tsirs Von*, numai odată a tors 3 funți de cînepă în timp de 4 ani.

9. BICAZ

— *Ct. Bethlen Grigore*: „Muierile” au tors cîte 3, „cînd și cînd — 4 funți” de cîlți.

— *Br. Bornemissza Iosif*: „Au țipat” pe unii să țese cîte 40—50 de coți și au tors fără slujbă cîte 2 funți de lînă. După țesut n-au fost „mînați în două săptămîni” la slujbă.

— *Ct. Gyulai Iosif*: „Toarce muierile pe rînd... în zilele slujbii acele, încă au țesut muierile pe rînd 3—4 coți a muierilor au împărțit voivodzi și nu socotit în zilele slujbii”.

10. BÎRSA

— *Ct. Torotzkai Sigismund*: Oamenii lui declarau că înainte cu trei ani au tors cîte 3 funți de cînepă.

— *Ct. Gyulai Iosif*: „...cînd și cînd neo dat și cîte 2 funți de cîlți la iobeșite de tors”.

11. CEHU SILVANIEI (oppidum):

— *Ct. Gyulai Iosif*: Femeile au tors 2 funți și au țesut, dar țesutul a fost socotit în slujbă.

— *Br. Bornemissza Iosif*: Iobagii au tors cîte 2 funți, iar jelerii 3 1/2 funți („Mi... három rendbéli zsellérei... negyed fél fontot fontunk”).

— *Br. Vaji Daniel*: În fiecare an țesau cîte 60 de coți și torceau cîte 30 funți (minden esztendőben közönségesen szőttünk 60 singet”).

— *Ct. Bethlen Francisc*: Oamenii lui pe lingă slujbele obișnuite, citodată și torceau („...egyszer-máskor fontunk is”).

12. CORNI

— *Ct. Gyulai Iosif*: „la trei muiere le țipa să țese 50 de coți și mégis (totuși = n.n.) nu a socotit în zilele slujbii”.

— *Ct. Torotzkai Sigismund*: Torceau cîte 1 1/2 o zi 2 funți „din cîlt”, în afara slujbii, dar de 4 ani nu sînt impuși nici cu torsul și nici cu țesutul.

— *Br. Vaji Daniel*: Torceau cîte 2—3 funți, cînd în cînd, pe lingă tors și țesau.

— *Br. Bornemissza Iosif*: Țesutul „numai odată au făcut 2, 3, 4 muieri, de doi ani mai de mult nu țipat țesutul, nici încoace de doi ani”.

13. GIRDANI

- Ct. Bethlen Grigore: Iobagii lui au tors de doi ani câte 3 funți de cînepă.
 — Ct. Korda Gheorghe: Iobagii au tors cînd 2, cînd 3 funți de cînepă sau cîlț, iar jelerii numai 2 funți.
 — Ct. Gyulai Iosif: Iobagii au tors câte 3 funți de cînepă sau 3 funți de lînă, iar jelerii numai 2 funți de cînepă.

14. NÁPRADEA

- Ct. Gyulai Iosif: „...toarcem doi funți de lînă, și de cînepă toarcem doi funți”.
 — Br. Huszár Iosif: „...lînă și cînepă toarcem doi funți”.

15. ORTTA

- Ct. Gyulai Iosif: „rar facem doi funți de cînepă” spuneau.

16. SÁLSIG

- Ct. Korda Gheorghe: Iobagii lui spuneau că „cînd 2, cînd 3 funți de cînepă am tors, care n-o tors, a țesut cîte 10 funți de pînză”.
 — Horváth Daniel: Iobagii au tors „cînd 2, cînd 3 funți de cînepă”, jelerul 1 funt.
 — Ct. Gyulai Iosif: Au tors cîte 2 funți de cînepă și 2 de lînă. „...dară de la mine, Tölmö Urs, amus 3 ani a luat Tistu 2 funți de tort, măcar că cînepa n-a fost dat, spunînd că pentru ce n-am cerut cînepe din curte”.

17. STREMT

- Oamenii baronului Vaji Daniel și ct. Gyulai Iosif au tors cîte 2 funți de lînă sau cînepă.

18. TAMÁSESTI

- Ct. Bethlen Samuîl: Oamenii lui au tors cîlți sau cînepă 3—4 funți, sau în locul torsului au luat de la ei cîte 2 „vici de ovăz”.
 — Ct. Gyulai Iosif: Au tors cînd 2, cînd 3 funți de cînepă sau lînă.

19. VICEA

- Br. Wesselényi Farkas: Iobagii și jelerii declarau: „de tors ne-o dat două fonturi, de țesut încă ne-o dat să țesem, două dazde optzeci de coți”.

Anexa B.

TABEL

supraînzind cantitatea de cînepă și lînă toarsă de femeile iobagilor și jelerilor în anul 1785.
 (în funți)

Nr. crt.	LOCALITATEA ȘI MOȘIERUL	IOBAGI		JELERI	
		cînepă	lînă	cînepă	lînă
0	1	2	3	4	5
1	ALUNIȘ				
	— ct. Gyulai Iosif	3	—	3	sau 3
	— br. Huszár Iosif	3	3	3	3
	— ct. Kornis Mihai	3	—	2	—
	— ct. Torotzkai Sigismund	da	—	1	—
2	ARDUZEL				
	— ct. Korda Gheorghe	4	—	—	—
	— ct. Kornis Mihai	da	—	—	—
	— br. Huszár Iosif	da	—	—	—
	— ct. Torotzkai Sigismund	2	—	—	—

(Continuare)

0	1	2	3	4	5
3	ASUAJUL DE JOS — br. Bornemisza Iosif — br. Vaji Daniel	2 —	— 3	— —	— —
4	ASUAJUL DE SUS — br. Bornemisza Iosif — ct. Bethlen Grigore — ct. Korda Gheorghe — Horváth Daniel — Pongrátz Samuil	2 2—3 2 — —	2 — — — —	2 — 2 2 3—4 sau	2 — — — 3—4
5	BABȚA — ct. Gyulai Iosif — ct. Bethlen Grigore — ct. Bethlen Samuil — br. Bornemisza Iosif — br. Vaji Daniel	— 1 — — 4	— — — — —	2 1 1 sau 1 4	— — 1 — —
6	BĂIȚA — ct. Kornis Mihai — br. Bornemisza Iosif — br. Vaji Daniel — ct. Torotzkai Sigismund — ct. Gyulai Iosif	— 2 — — —	2 sau 2 2 — —	1 2 sau — 2 sau 2	1 2 2 — 2
7	BĂSEȘTI — br. Bornemisza Iosif — br. Huszár Iosif — br. Vaji Daniel	2 2 2—3	sau 2 — sau 2—3	— — 2—3 sau	— — 2—3
8	BENESAT — br. Vaji Daniel — ct. Bethlen Grigore	3 3	— —	3 —	— —
9	BICAZ — ct. Bethlen Grigore — br. Bornemisza Iosif — br. Vaji Daniel — ct. Gyulai Iosif	3—4 — 3 da	— 2 sau 3	3—4 — 3 sau da	— 2 3
10	BÎRSA — br. Bornemisza Iosif — br. Wesselényi Farkas — ct. Gyulai Iosif — Tartza Vasile — ct. Torotzkai Sigismund	2 1 2 — 3	— — — — —	— — 2 — —	— — — — —
11	BIRSĂU DE JOS — ct. Gyulai Iosif — br. Josintzi Ludovic	3 3	— —	3 3	— —
12	BIRSĂU DE SUS — ct. Korda Gheorghe — br. Bornemisza Iosif	2—3 2	— —	2—3 2	— —

(Continuare)

0	1	2	3	4	5
13	<i>oppidum CEHU SILVANIEI</i> — ct. Gyulai Iosif — br. Bornemisza Iosif — ct. Bethlen Samuil — br. Vaji Daniel — ct. Torotzkai Sigismund — ct. Bethlen Francisc	2 2 2 3 1 1/2-2 da	— — — — — —	— 3 1/2 2 — — —	— — — — — —
14	<i>CORNI</i> — ct. Bethlen Grigore — ct. Gyulai Iosif — ct. Torotzkai Samuil — br. Vaji Daniel — br. Bornemisza Iosif	2 2 2 — 2	— — — — —	2 2 2 2-3 2	— — — — —
15	<i>GIURTELECU HODODULUI</i> — br. Wesselényi Párkas	2	—	2	—
16	<i>GÎRDANI</i> — ct. Bethlen Grigore — ct. Korda Gheorghe — ct. Gyulai Iosif	3 2-3 3	— — 3	— 2 2	— — —
17	<i>NĂPRADEA</i> — ct. Kornis Mihai — ct. Gyulai Iosif — br. Huszár Iosif	2 2 2	— 2 2	— — 1	— — —
18	<i>OARȚA DE JOS</i> — ct. Bethlen Grigore — ct. Gyulai Iosif — br. Bornemisza Iosif — ct. Torotzkai Sigismund	2 2 — —	— — 2 —	2 2 — 2	— — 2 —
19	<i>ORȚIȚA</i> — ct. Gyulai Iosif	2	—	2	—
20	<i>SĂLSIG</i> — br. Bornemisza Iosif — ct. Bethlen Grigore — ct. Korda Gheorghe — ct. Gyulai Iosif — Horváth Daniel	3 2 2-3 2 2-3	— — — 2 —	2 2 2-3 — 1	— — — — —
21	<i>STREMT</i> — br. Vaji Daniel — ct. Gyulai Iosif	2 2	sau sau	2 2	sau sau
22	<i>TĂMAȘEȘTI</i> — ct. Bethlen Samuil — br. Bornemisza Iosif — ct. Torotzkai Sigismund — ct. Gyulai Iosif	3-4 — 2 2-3	— 2 — sau	3-4 — 2 2-3	— 2 — sau
23	<i>TRANIȘ</i> — br. Bornemisza Iosif — br. Wesselényi Nicolae	2 1	— —	— —	— —

(Continuare)

0	1	2	3	4	5
24	ULMENI SÁLAJ — br. Bornemisza Iosif — ct. Bethlen Grigore — ct. Korda Gheorghe — ct. Gyulai Iosif	3 3 3 3	— — — 2	3 — 3 —	— — — —
25	VICEA — br. Wesselényi Farkas	2	—	2	—

Anexa C

TABEL

cuprinzind cantitatea de cîneșă toarsă de femelle iobagilor și jelerilor de pe moșia baronului Bornemisza Iosif la 1780.

Nr. crt.	LOCALITATEA	IOBAGI	JELERI
		funți	
1	Arduzel	—	2
2	Asuajul de Jos	2	—
3	Asuajul de Sus	2-3	2-3
4	Babța	—	2
5	Băița	2	2
6	Băsești	—	da
7	Bicaz	2-3	2-3
8	Cehu Silvaniei	2-3	2-3
9	Corni	2	1
10	Oarța de Jos	2	2
11	Oarța de Sus	2-3	—
12	Tămășești	1-2	1-2
13	Urmeniș	—	2-3
14	Horoatu Cehului	2	1

Anexa D.

TABEL

cuprinzind cantitatea țesutului la 1785 (în eoți)

Nr. crt.	LOCALITATEA ȘI MOȘIERUL	IOBAGI			JELERI		
		Nr.	cîneșă	lînă	Nr.	cîneșă	lînă
0	1	2	3	4	5	6	7
1	ASUAJUL DE JOS : — br. Vaji Daniel	9	—	15	5	—	—
2	BABȚA : — ct. Bethlen Samuil — br. Vaji Daniel	5 4	— da	— —	1 4	40-50 da	— —

(Continuare)

0	1	2	3	4	5	6	7
3	BENESAT : — br. Vaji Daniel	6	8,5	—	—	—	—
4	BICAZ : — br. Bornemisza Iosif — ct. Gyulai Iosif	3 5	— 3—4	40—50 —	5 2	— 3—4	40—50 —
5	CEHU SILVANIEI : — br. Vaji Daniel — ct. Gyulai Iosif — br. Bornemisza Iosif	8 19 32	7,5 da da	— — —	20 8 52	— — —	— — —
6	CORNI : — ct. Gyulai Iosif	4	—	—	3	15—20	—
7	SĂLSIG : — ct. Korda Gheorghe	15	10	—	12	—	—
8	VICEA : — br. Wesselényi Farkas	18	50	—	4	—	—

NOTE: La Vicea br. Wesselényi avea 18 iobagi din care numai 2 țeseau câte 40 de coți, în total 80, iar jelerii nu.

SERF DUTIES ON THE FORMER DOMAIN OF THE CEHU SILVANIEI FORT DURING THE UPRISING LED BY HOREA (1780—1785). IV. THE RENT IN MANUAL WORKS: THE SPINNING AND THE WEAVING

(Summary)

In the second half of the 18th century the duties of the wives of the serfs and jelers toward the feudal landlords were confirmed by the law. The rent in manual labour as such (the spinning the weaving) given by the women as well as its amount was settled in 1769 by the so called „Certa puncta”: to spin four pounds of hemp or wool and to weave 10 cot (1 cot = cca 0,60 m) of linen or homespun. These amount were not sanctioned by the Diet (Country Council) of Transylvania and differed from village to village, from landlord to landlord or according to the class of the serfs or peasants.

The conscription of the years 1780 and 1785 show that by the end of the 18 century the rent in manual labour by the women of the serfs was practised everywhere in Transylvania.

On the former domain of the Cehu Silvaniei fort this amount was not exceeded, it was even smaller because they spin 2—3 pounds of hemp or wool, and in some cases, four pounds. The amount was exceeded only when the landlords required them to spin both hemp and wool. With a single exception, the spinning was required in all the villages. As for the rent in weaving, it was required in 8 villages only, by 12 landlords; the amount varied between 3 and 50 cot, exceeding by for the legal upper limit.

The rent in spinning and weaving, required in addition to the other forms of manual labour, deprived the peasants' farms of a good deal of their man power. By the end of the 18th century this rent was an additional burden for the families of the serfs.